

██████████ anser att överklagandet ska avslås och anför följande. Stadsdelsnämnden har inte framfört några omständigheter som innebär att förvaltningsrättens bedömning ska frångås.

SKÄLEN FÖR KAMMARRÄTTENS AVGÖRANDE

Stadsdelsnämnden har bedömt att ████████ hjälpbehov avseende grundläggande behov, rätt räknat, uppgår till 4 timmar och 40 minuter. Vid bedömningen har nämnden beaktat ████████ behov av hjälp vid duschning, toalettbesök, på- och avklädning samt kommunikation. Kammarrätten gör inte någon annan bedömning i denna del. ████████ behov av hjälp beträffande grundläggande behov får därmed anses vara av begränsad omfattning. Även med beaktande av att hjälpbehovet till stor del består av personlig hygien och att det är regelbundet återkommande anser kammarrätten vid en samlad bedömning att ████████ behov av hjälp för att tillgodose sina grundläggande behov inte är av sådan omfattning som förutsätts för rätt till personlig assistans. Stadsdelsnämndens överklagande ska därför bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B (formulär 1).

Petter Classon

Liselotte Tagaeus

Rebecka ██████████
referent

**FÖRVALTNINGSRÄTTEN
I GÖTEBORG**

Avd. 2

DOM
2017-06-14
Meddelad i Göteborg

Mål nr
2800-16

KLAGANDE

[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Ställföreträdare: [REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]
[REDACTED]

Ombud: Arash Javanbakht
LSS Assistans AB
Theres Svenssons gata 7
417 55 Göteborg

MOTPART

Stadsdelsnämnden Askim-Frölunda-Högsbo i Göteborg stad
Box 16
421 21 Västra Frölunda

ÖVERKLAGAT BESLUT

Stadsdelsnämnden Askim-Frölunda-Högsbos i Göteborg stad beslut
den 17 februari 2016

SAKEN

Personlig assistans enligt lagen (1993:387) om stöd och service till vissa
funktionshindrade, förkortad LSS

FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Förvaltningsrätten bifaller överklagandet och förklarar att [REDACTED]
[REDACTED] har rätt till personlig assistans enligt LSS. Förvaltningsrätten visar
målet åter till Stadsdelsnämnden Askim-Frölunda-Högsbo i Göteborg stad
för prövning av i vilken omfattning [REDACTED] har rätt till insatsen.

Dok.Id 481289

Postadress Box 53197 400 15 Göteborg	Besöksadress Sten Sturegatan 14	Telefon 031 - 732 70 00 E-post: forvaltningsrattenigoteborg@dom.se www.forvaltningsrattenigoteborg.domstol.se	Telefax 031 - 711 78 59	Expeditionstid måndag–fredag 08:00-16:00
---	---	--	-----------------------------------	---

BAKGRUND

Genom det överklagade beslutet avslog Stadsdelsnämnden Askim-Frölunda-Högsbo i Göteborg stad (nämnden) [REDACTED] ansökan om personlig assistans. Som skäl för beslutet angavs att hans hjälpbehov vid de grundläggande behoven i huvudsak består av aktiverings- och motivationsinsatser vilket inte berättigar till personlig assistans.

YRKANDEN M.M.

[REDACTED] yrkar att förvaltningsrätten fastställer att han har rätt till personlig assistans för såväl sina grundläggande som sina övriga behov enligt LSS. Han anför i huvudsak följande. Han har ett hjälpbehov som är av sådan omfattning och karaktär att han ska beviljas personlig assistans. Han är en åttaåring med funktionsnedsättningar i form av autism och lindrig utvecklingsstörning. Han motsvarar utvecklingsmässigt en ett och ett halvt-åring. Han saknar tal och kommunicerar främst genom att säga ”isch” vilket är en förkortning av ordet kiss på bosniska. Han beskriver allt med detta ord och det verkar inte som om han har någon förståelse för innebörden. Han har väldigt stora problem med kommunikationen och förstår inte när någon försöker föra samtal med honom. Han skriker väldigt mycket samt för andra ljud för att visa sin vilja. Han är otroligt fysiskt aktiv och hans föräldrar måste dagligen se till att han får utlopp för sin energi, annars sover han dåligt och vaknar ofta under natten. Han puttas i situationer när han känner sig trängd eller rädd, vilket händer ett par gånger i veckan. Hans aktiva beteende innebär även att han saknar visst tålamod. Han går från aktivitet till aktivitet efter fem minuter och kan inte underhålla sig med detaljleksaker såsom pussel eller lego. Han förstår inte heller vad som kan vara farligt eller konsekvenserna av det, vilket gör att han lätt kan hamna i farliga situationer. Uppgifterna från skolpersonal och föräldrarna överensstämmer i stort med varandra och styrker hans behov då han har stora kommunikations-

svårigheter i kombination med att han saknar förmågan att bedöma risker och konsekvenser av sitt handlande samt har ett självskadebeteende. Således bör tillsynsbehovet beräknas som ett grundläggande behov. Mot bakgrund av vad som har framförts är det tydligt att han har ett omfattande hjälpbehov som innebär aktiv hjälp vid de grundläggande behoven och övergår vad som omfattas av normalt föräldraansvar för en åttaåring.

Nämnden anser att överklagandet ska avslås.

SKÄLEN FÖR FÖRVALTNINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Tillämpliga bestämmelser m.m.

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade innehåller bestämmelser om insatser åt personer

1. med utvecklingsstörning, autism eller autismliknande tillstånd,
2. med betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder efter hjärnskada i vuxen ålder föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, eller
3. med andra varaktiga fysiska eller psykiska funktionshinder som uppenbart inte beror på normalt åldrande, om de är stora och förorsakar betydande svårigheter i den dagliga livsföringen och därmed ett omfattande behov av stöd eller service (1 § LSS).

Personer som anges i 1 § LSS har rätt till insatser i form av särskilt stöd och särskild service enligt 9 § 1–9 samma lag, om de behöver sådan hjälp i sin livsföring och om deras behov inte tillgodoses på annat sätt. Den enskilde ska genom insatserna tillförsäkras goda levnadsvillkor (7 § LSS).

Med personlig assistans enligt 9 § 2 avses personligt utformat stöd som ges av ett begränsat antal personer åt den som på grund av stora och varaktiga funktionshinder behöver hjälp med sin personliga hygien, måltider, att klä av och på sig, att kommunicera med andra eller annan hjälp som förutsätter ingående kunskaper om den funktionshindrade (grundläggande behov). Den som har behov av personlig assistans för sina grundläggande behov har även rätt till insats enligt 9 § 2 för andra personliga behov om behoven inte tillgodoses på annat sätt (9 a § LSS).

Utredningen

Av läkarutlåtande utfärdat av överläkare [REDACTED] den 31 augusti 2015 framgår i huvudsak följande. [REDACTED] har autism och utvecklingsstörning. Han har gjort mycket begränsade framsteg i sin utveckling och har ännu inte utvecklat något begripligt eller kommunikativt språk. Hans beteende är mycket stereotypt och upprepanande med mycket stora svårigheter att ingå i någon meningsfull social interaktion. Han kan inte heller utveckla några meningsfulla lekar eller aktiviteter utan vuxenstöd. Han behöver en vuxens hjälp för att klara vardagliga funktioner kring mat, toalettbestyr liksom av- och påklädning, sömn och liknande. Han kräver vuxen tillsyn hela sin vakna tid. Han har således omfattande behov av stöd, tillsyn och stimulans.

Förvaltningsrättens bedömning

Det är i målet ostridigt att [REDACTED] omfattas av personkretsen i 1 § LSS. Frågan är om hans hjälpbehov avseende de grundläggande behoven är av den karaktär och omfattning att han har behov av personlig assistans.

Högsta förvaltningsdomstolen har i rättsfallet RÅ 2009 ref 57 anfört bl.a. följande. Någon bestämd undre tidsgräns vad gäller behov av hjälp med de grundläggande behoven låter sig inte uppställas för att berättiga till personlig assistans. Det är samtidigt uppenbart att någon som bara i mycket begränsad omfattning har behov av hjälp med något av de grundläggande behoven inte utan vidare kan anses berättigad till personlig assistans. Även om inte själva tidsåtgången är påfallande stor måste dock en samlad bedömning göras bl.a. med hänsyn tagen till om det stöd som behövs är av mycket privat eller integritetskänslig karaktär eller om det förutsätter någon specifik kompetens. Som framhålls av Socialstyrelsen måste såväl kvantitativa som kvalitativa aspekter beaktas. Även hur ofta hjälpen behövs framstår som en viktig faktor.

Nämnden har bedömt att [REDACTED] behöver hjälp med personlig hygien (dusch, toalettbesök, tvätt av händer och ansikte) samt på- och avklädning och kommunikation. Nämnden anser att tiden för att tillgodose dessa grundläggande behov uppgår till 4 timmar och 15 minuter per vecka. [REDACTED] anser att denna tid är mer omfattande och att han även har grundläggande behov avseende måltider samt tillsyn av övervakande karaktär.

Kammarrätten i Stockholm har i en dom den 8 februari 2017 med mål nr 5218-16 bedömt att en femtonårig pojke som behövde hjälp med grundläggande behov i omfattningen tre timmar per vecka hade rätt till personlig assistans. Kammarätten ansåg att pojkens hjälpbehov i samband med toalettbesök var till sin karaktär mycket privat och känsligt för den personliga integriteten. Även hans behov av hjälp med hårtvättning, tandborstning och nagelvård var till art privat och känsligt för den personliga integriteten.

Förvaltningsrätten bedömer att även [REDACTED] hjälpbehov i samband med toalettbesök är till sin karaktär mycket privat och känsligt för den personliga integriteten. Förvaltningsrätten konstaterar att nämnden bl.a. har bedömt att han har hjälpbehov med två toalettbesök per vardag. Nämnden har dock sedan i sin beräkning bara tagit med ett toalettbesök per vardag. Den totala tiden för toalettbesök är därför rätt räknat 90 minuter per vecka. Även hans behov av hjälp med dusch, tvätt av händer och ansikte samt i viss mån på- och avklädning är till sin art privat och känsligt för den personliga integriteten. Även om man bortser från på- och avklädning och kommunikation, har nämnden, rätt räknat, bedömt att han behöver hjälp med grundläggande behov i omfattningen tre timmar och 15 minuter per vecka. Liksom i kammarättens ovan nämnda mål uppkommer detta hjälpbehov dagligen. Förvaltningsrätten bedömer därför att hans hjälpbehov är av den karaktär och omfattning att han har rätt till insatsen personlig assistans. I vilken omfattning han har rätt till insatsen bör provas av nämnden som första instans.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 1 (DV 3109/1 B)

Ingela Larsson
Rådman

I avgörandet har även nämndemännen Gerardo Alas, Ulf Andersson och Ana-Maria Stuparich Clementi deltagit.

Föredragande i målet har varit föredragande juristen Caroline Sundgren.

HUR MAN ÖVERKLAGAR - PRÖVNINGSTILLSTÅND

Den som vill överklaga förvaltningsrättens beslut ska skriva till Kammarrätten i Göteborg.

Skrivelsen ska dock skickas eller lämnas till förvaltningsrätten.

För att kammarrätten ska kunna ta upp Ert överklagande måste Er skrivelse ha kommit in till förvaltningsrätten **inom tre veckor** från den dag då Ni fick del av domen/beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Om sista dagen för överklagande infaller på lördag, söndag eller helgdag, midsommarafton, julafton eller nyårsafton räcker det att besvärshandlingen kommer in nästa vardag.

Om klaganden är en part som företräder det allmänna, ska överklagandet alltid ha kommit in inom tre veckor från den dag beslut meddelades.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i kammarrätten fordras att **prövningstillstånd** meddelas. Kammarrätten lämnar prövningstillstånd om

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som förvaltningsrätten har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står förvaltningsrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till kammarrätten varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla

1. Klagandens person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Adress och telefonnummer till klagandens arbetsplats ska också anges samt eventuell annan adress där klaganden kan nås för delgivning. Om dessa uppgifter har lämnats tidigare i målet – och om de fortfarande är aktuella – behöver de inte uppges igen. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras, ska ändringen utan dröjsmål anmälas till kammarrätten.
2. den dom/beslut som överklagas med uppgift om förvaltningsrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet,
3. de skäl som klaganden anger till stöd för en begäran om prövningstillstånd,
4. den ändring av förvaltningsrättens dom/beslut som klaganden vill få till stånd,
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.

Adressen till förvaltningsrätten framgår av domen/beslutet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR

Den som vill överklaga kammarrättens avgörande ska skriva till Högsta förvaltningsdomstolen. Skrivelsen ställs alltså till Högsta förvaltningsdomstolen *men ska skickas eller lämnas till kammarrätten*.

Överklagandet ska ha kommit in till kammarrätten *inom tre veckor* från den dag då klaganden fick del av beslutet. Om beslutet har meddelats vid en muntlig förhandling, eller det vid en sådan förhandling har angetts när beslutet kommer att meddelas, ska dock överklagandet ha kommit in inom tre veckor från den dag domstolens beslut meddelades. Tiden för överklagande för det allmänna räknas dock från den dag beslutet meddelades.

Om sista dagen för överklagande infaller på en lördag, söndag eller helgdag, midsommar-, jul- eller nyårsafton, räcker det att skrivelsen kommer in nästa vardag.

För att ett överklagande ska kunna tas upp i Högsta förvaltningsdomstolen krävs att *prövningstillstånd* meddelas. Högsta förvaltningsdomstolen lämnar prövningstillstånd om det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas eller om det finns synnerliga skäl till sådan prövning, såsom att det finns grund för resning eller att målets utgång i kammarrätten uppenbarligen beror på grovt förbiseende eller grovt misstag.

Om prövningstillstånd inte meddelas står kammarrättens beslut fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Högsta förvaltningsdomstolen varför man anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla följande uppgifter;

1. den klagandes namn, person-/organisationsnummer, postadress, e-postadress och telefonnummer till bostaden och mobiltelefon. Dessutom ska adress och telefonnummer till arbetsplatsen och eventuell annan plats där klaganden kan nås för delgivning lämnas om dessa uppgifter inte tidigare uppgetts i målet. Om klaganden anlitar ombud, ska ombudets namn, postadress, e-postadress, telefonnummer till arbetsplatsen och mobiltelefonnummer anges. Om någon person- eller adressuppgift ändras är det viktigt att anmälan snarast görs till Högsta förvaltningsdomstolen
2. det beslut som överklagas med uppgift om kammarrättens namn, målnummer samt dagen för beslutet
3. de skäl som klaganden vill åberopa för sin begäran om att få prövningstillstånd
4. den ändring av kammarrättens beslut som klaganden vill få till stånd och skälen för detta
5. de bevis som klaganden vill åberopa och vad han/hon vill styrka med varje särskilt bevis.